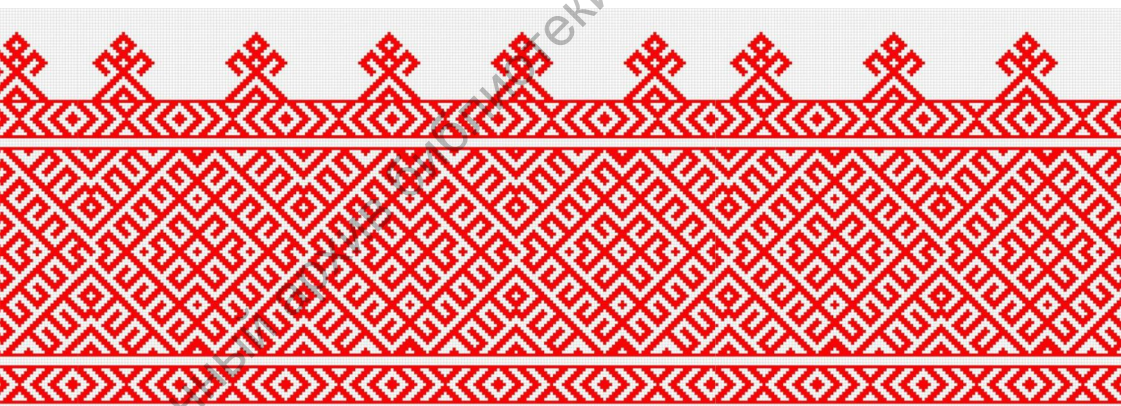

Т. У. Апіок

**МАСТАЦКАЯ КУЛЬТУРА БЕЛАРУСІ
Ў XIII – ПЕРШАЙ ПАЛОВЕ XVI СТ.
У КАНТЭКСЦЕ ЗАХОДНЕЕЎРАПЕЙСКОЙ
КУЛЬТУРЫ**

Магілёў 2018

Электронны аналаг друкаванага выдання:

Т. У. Апіок

Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст.

у кантэксце заходнееўрапейскай культуры

Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2018. – 36 с.

ISBN 978-985-568-464-1

Вучэбна-метадычныя матэрыялы і рэкамендацыі да семінарскіх заняткаў для студэнтаў другой ступені атрымання адукацыі (магістратура) гісторыка-філалагічнага факультэта складзены ў адпаведнасці з пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь (24.08.2012 г., № 108) і вучэбным планам па спецыяльнасці 1-21 80 16 Айчынная гісторыя і прызначаны аблегчыць засваенне вучэбнага матэрыялу на семінарскіх занятках і ў працэсе самастойнай работы.

УДК 008(476)“12/15” (075.8)

ББК 63.3(4Бел)-7

Апіок, Т. У. Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце заходнееўрапейскай культуры [Электронны рэсурс] : вучэб.-метад. мат.-лы і рэкаменд. да семінарскіх заняткаў / Т. У. Апіок. – Электрон. даныя. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2018. – Загал. з экрана.

212022, г. Магілёў
вул. Касманаўтаў, 1
тэл.: 8-0222-28-31-51
e-mail: alexpzn@mail.ru
<http://www.msu.by>

- © Апіок Т. У., 2018
- © МДУ імя А. А. Куляшова, 2018
- © МДУ імя А. А. Куляшова,
электронны аналаг, 2018

ПРАДМОВА

Аб'ектыўнае асвятленне гістарычнага мінулага немагчыма без глыбокага ўсведамлення вытокаў беларускага народа, у тым ліку этнакультурных працэсаў на розных этапах развіцця. Менавіта таму вывучэнне гісторыі культуры Беларусі розных гістарычных эпох спрыяе ўзбагачэнню студэнтаў навуковымі ведамі, фарміраванню каштоўнасных арыентацый у адпаведнасці з ідэямі патрыятызму і гуманізму. Вывучэнне курса «Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце еўрапейскай культуры» дапамагае ўсведамленню агульнага і асаблівага ў гістарычным развіцці культуры беларускага народа, вызначэнні яго ролі ў славянскай і еўрапейскай гісторыі.

Вучэбная дысцыпліна «Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце еўрапейскай культуры» вывучаецца студэнтамі другой ступені атрымання вышэйшай адукацыі (магістратура) спецыяльнасці 1-21-80.16 Айчынная гісторыя. На вывучэнне курса пры дзённай форме атрымання адукацыі вылучаецца 72 гадзіны, з іх 32 аўдыторныя гадзіны, у тым ліку лекцый – 18 гадзін, семінарскіх заняткаў – 14 гадзін. Форма кантролю ведаў – залік (4 семестр).

Адной з асноўных форм вучэбнай работы студэнтаў з'яўляюцца семінарскія заняткі. Для падрыхтоўкі да семінара студэнты другой ступені атрымання адукацыі павінны ўсебакова разглядзець пытанні тэмы, прадэманстраваць іх глыбокае веданне і разуменне, звязаць, калі гэта неабходна, вывучаемыя праблемы з сучаснасцю. Падрыхтоўка да семінарскіх заняткаў прадугледжвае і асэнсаванне лекцыйнага матэрыялу, і самастойнае вывучэнне рэкамендаванай літаратуры, і напісанне рэфератаў, і выкананне тэставых заданняў.

Сучасныя падыходы да сістэмы вышэйшай адукацыі зыходзяць з неабходнасці памяншэння аўдыторнай нагрузкі, з аднаго боку, і павелічэння самастойнай працы, з другога. У гэтай сувязі пэўная колькасць праграмнага матэрыялу выносіцца на самастойную працу студэнтаў. Адной з форм самастойнай працы студэнтаў пры вывучэнні гісторыі мастацкай культуры Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце еўрапейскай культуры з'яўляецца падрыхтоўка рэфератаў, прысвечаных найбольш цікавым і актуальным тэмам курса. Тэмы рэфератаў змешчаны асобна.

Для студэнтаў другой ступені атрымання адукацыі ў вучэбна-метадычных матэрыялах прадугледжаны такая форма працы над курсам, як рэферыраванне манаграфічных выданняў. Спіс манаграфій прыводзіцца пасля планаў семінарскіх заняткаў.

Пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў (а таксама да заліку) неабходна кіравацца праграмнымі патрабаваннямі, выкладзенымі ніжэй у раздзеле «Змест дысцыпліны». Сфармуляваны ў дадзеным раздзеле пытанні раскрываюць змест усіх тэм курса.

Акрамя літаратуры, якая рэкамендавана да кожнай тэмы плана, пры падрыхтоўцы да семінарскіх заняткаў па ўсіх тэмах студэнты могуць выкарыстоўваць:

1. Баландзін, К. І. Гісторыя культуры Беларусі : дапаможнік / К. І. Баландзін ; кол. авт. Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт, Кафедра «Гісторыя, сусветная і айчынная культура». – Мінск : БНТУ, 2014. – 239 с.

2. Беларусы: у 13 т. / рэдкал.: М.Ф. Піліпенка (гал рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 1995–2012. – Т. 2 : Дойлідства / А.І. Лакотка [і інш.]. – 1997. – 758 с.

3. Гісторыя беларускага мастацтва: у 6 т. Т. 1 : Ад старажытных часоў да другой паловы XVI ст. / Рэдкал.: С.В. Марцэлеў (гал. рэд.) і інш. ; рэд. тома С.В. Марцэлеў, Л.М. Дробаў. – Мн.: Навука і тэхніка, 1987. — 304 с.; іл.

4. Дорогова, Л. Н. История западноевропейской культуры Нового времени [Электронный ресурс] : (XVI – XIX вв.) : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению 031400.62 «Культурология» / Л. Н. Дорогова. – Москва : КноРус, 2013. – 213 с. : ил.; 21 см.

5. Искусство и культура Европы эпохи Возрождения и раннего Нового времени [Текст] : сборник трудов в честь Всеволода Матвеевича Володарского / Российская акад. наук, Ин-т науч. информ. по общественным наукам ; [редкол.: О. Ф. Кудрявцев (отв. ред.) и др.]. – Москва : [б. и.]; Санкт-Петербург : Центр гуманитарных инициатив, 2016. – 407, [6] с., [12] л. ил., цв. ил., портр., факс. : портр.; 22 см. – (Humanitas).

6. История искусств : учебное пособие / коллектив авторов ; под ред. Г. В. Драча, Т. С. Паниотовой. – 3-е изд., стер. – Москва : КНОРУС, 2014. – 680 с. – (Бакалавриат).

7. История культуры стран Западной Европы в эпоху Возрождения : учебник для академического бакалавриата / под ред. Л. М. Брагиной. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2018. – 414 с. – (Серия : Бакалавр. Академический курс).

8. История мировой культуры : (с электронным приложением) / К. И. Баландин [и др.], под ред. В. А. Божанов ; Белорусский национальный технический университет. – Минск : БГАТУ, 2017. – 830, [1] с. : табл. ; CD-ROM.

9. Казакова, И. В. История и теория мировой культуры : учеб.-метод. пособие / И. В. Казакова (авт.-сост.). – Минск : Зорны Верасок, 2010. – 664 с.

10. Лазука, Б. А. Гісторыя беларускага мастацтва : у 2 т. / Б. А. Лазука. – Мінск : Беларусь, 2007.

11. Лыч, Л., Навіцкі, У. Гісторыя культуры Беларусі. – 2-е выд., дап. / Л. Лыч, У. Навіцкі. – Мінск : Современная школа, 2008. – 486 с.

12. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Том 1 : Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 575 с.: іл.

13. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Том 2 : Культура гарадоў X – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 2014. – 575 с.: іл.

14. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Т. 3 : Культура сяла XIV – пачатку XX ст. Кн. 1 : Матэрыяльная культура / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 2015. – 567 с. : іл.

15. Парашкоў, С.А. Гісторыя культуры Беларусі / С.А. Парашкоў. – Мінск : Беларуская навука, 2004. – 2-е выд. – 444 с.

16. Францыск Скарына і яго час : энцыклапедычны даведнік / рэдкалегія: І. П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск : Беларуская Савецкая Энцыклапедыя, 1988. – 607, [1] с.

17. Харэўскі, С. В. Гісторыя мастацтва і дойлідства Беларусі / С. В. Харэўскі. – Вільня : ЕГУ, 2007.

18. Хромчанка Дз. М. Гісторыя культуры Беларусі. Вучэбна-метадычны дапаможнік / Дз. М. Хромчанка, пад рэдакцыяй У. А. Бажанава. – Мінск : БНТУ, 2015. – 430 с.

19. Шаўкун, П. В. Гісторыя культуры Беларусі : вучэбна-метадычны дапаможнік / аўт.-склад. П. В. Шаўкун. – Віцебск : ВДМУ, 2017. – 54 с.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ

Уводзіны. Тыпалогія культуры. Мастоцкая культура і яе кампаненты. Адметныя рысы гістарычнага развіцця мастацкай культуры Беларусі, яе перыядызацыя. Крыніцы па гісторыі мастацкай культуры Беларусі, іх публікацыі (навуковыя і вучэбныя). Гістарычны кантэкст развіцця беларускай мастацкай культуры ў XIII – першай палове XVI ст. Палітычныя ўмовы развіцця беларускай культуры ў складзе ВКЛ. Сацыяльна-эканамічныя ўмовы развіцця беларускай культуры ў XIII – першай палове XVI ст. Роля і месца культуры ў фарміраванні беларускай народнасці. Рэнесанс і яго ўплыў на айчынную культуру.

Роля і месца мастацкай культуры ў фарміраванні беларускай народнасці. Асноўныя канцэпцыі і перадумовы фарміравання беларускай народнасці. Вусная народная творчасць і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва на беларускіх землях ВКЛ. Народная культура – галоўны асяродак захавання беларускай культуры.

Асаблівасці Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі на тэрыторыі Беларусі. Новы гістарычны кантэкст. Рэнесанс і яго ўплыў на айчынную культуру. Рэфармацыя ў Заходняй Еўропе: перадумовы і асноўныя накірункі. Перадумовы і асаблівасці распаўсюджвання Рэфармацыі на беларускіх землях ВКЛ. Асаблівасці контррэфармацыі.

Горадабудаўніцтва і дойлідства: мясцовыя традыцыі і заходнееўрапейскі ўплыў. Новы этап развіцця беларускага горада. Заходнееўрапейскія ўплывы. Кампазіцыйны цэнтр горада. Замак і «места». Ваеннае дойлідства. Замкі-кастэлі. Ліда, Крэва, Меднікі. Замкі ў Віцебску, Гродне, Навагрудку. Прыватнаўласніцкія замкі. Замак у Міры – унікальны помнік айчыннага дойлідства. Нясвіж. Замкі ў Геранёнах, Ляхавічах. Фарміраванне палацава-замкавых комплексаў. Архітэктурныя стылі. Беларуская готыка. Рэнесанс. Храмы абарончага тыпу. Касцёлы ў Ішкалдзі, Камаях. Цэрквы-крэпасці ў Сынковічах, Мураванцы, Супраслі. Іх знешні дэкор і інтэр'ер. Пратэстанцкія зборы. Дом-крэпасць у Гайцюнішках. З'яўленне, станаўленне і адметныя рысы стылю барока. Ранняя барока. Я. М. Бернардоні. Касцёл езуітаў у Нясвіжы. Развіццё архітэктуры і горадабудаўніцтва на беларускіх землях ў XIII – першай палове XVI ст.

Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый у развіцці жывапісу, графікі, музычнага і тэатральнага мастацтва. Манументальныя фрэскавыя роспісы. Візантыйска-рускія традыцыі. Рэалістычныя рысы. Люблін. «Еўхарыстыя», «Тайная вячэра», «Грам-

ніцы». Сандамір, Кракаў. Візантыйска-сербскія ўплывы. Супрасль. Роспісы Куцеінскага Баогаўленскага манастыра, магілёўскіх храмаў. Станаўленне беларускай школы іканапісу. «Маці Божая Адзігітрыя» са Слуцкага раёна, «Маці Божая Адзігітрыя Смаленская». Пётр Еўсяевіч з Галынца. «Нараджэнне Маці Божай» (1649). Зараджэнне свецкага партрэта. Парсуна. Сармацкі партрэт. Гравюра. Т. Макоўскі. Скульптура і пластыка. Раманскі і гатычны стылі. «Распяцце». «Св. Гжэгаж». Рэнесанс і барока. Мемарыяльная пластыка. Надмагіллі з віленскай катэдры. Нясвіжскія надмагіллі Радзівілаў. Медальернае мастацтва. Майстар-разбяр Ананія. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Крыжы-энкаліпіёны. Абразкі. Ювелірныя вырабы. Мастацкае шкло. Кавальскае майстэрства. Кафля. Развіцце выяўленчага мастацтва ў XIII – першай палове XVI ст. Станаўленне беларускай школы іканапісу. Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый. Тэатральнае і музычнае мастацтва ў XIII–XVI стст. Тэатр і музыка. Традыцыі народнага мастацтва. Скамарохі, мядзведнікі. Узнікненне лялечнага тэатра «Батлейка». Тэатры пры брацкіх школах і езуіцкіх калегіумах. Асаблівасці іх рэпертуару. Музычныя інструменты. Калектывы выканаўцаў. Творы. «Полацкі сшытак».

Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIV – першай палове XVI ст. Змена жанраў і форм літаратуры. Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIV–XVI стст. Кнігадрукаванне. Асоба і жыццёвы шлях Фрранцыска Скарыны. Пражскія і віленскія выданні. Гравюры выданняў Скарыны. Месца Францыска Скарыны ў гісторыі беларускай і еўрапейскай культуры. Пратэстанцкія кнігадрукары. Брэсцкая друкарня М. Радзівіла Чорнага. Сымон Будны. «Катэхізіс» і іншыя выданні. В. Цяпінскі. Прыватныя і брацкія друкарні. Літаратура. Беларуска-літоўскае летапісанне. «Летапісец вялікіх князёў літоўскіх». Беларуска-літоўскі звод 1446 г. «Хроніка Вялікага княства Літоўскага і Жамойцкага». «Хроніка Быхаўца» – вяршыня беларуска-літоўскага летапісання. Змена жанраў і форм гістарычнай літаратуры. Баркулабаўскі летапіс. Дзёнік Ф. Еўлашэўскага. Перакладная літаратура. Рыцарскі раман і воінская аповесць. «Троя». «Александрыя». «Аповесць пра Трышчана і Іжоту». Уздым арыгінальнай свецкай літаратуры ў канцы XVI – пачатку XVII ст. «Допісы» Ф. Кміты-Чарнабыльскага. Сатырычныя творы. «Прамова Мялешкі», «Ліст да Абуховіча». Паэзія. Зараджэнне паэзіі на старабеларускай мове. Францыск Скарына. «Епікграмы». А. Рымша. Л. Мамоніч. Паэт-патрыёт Я. К. Пашкевіч. Паэты-лаціністы. Мікола

Гусоўскі. «Песня пра зубра». Ян Вісліцкі. «Пруская вайна». Перакладная і арыгінальная царкоўная літаратура. Агіяграфія. Апакрыфічныя творы. Гуманістычныя тэндэнцыі ў творчасці Рыгора Цамблака. Рэфармацыя і контрэфармацыя. Пратэстанцкія мысліцелі. С. Будны, В. Цяпінскі. Рэлігійная палеміка канца XVI – першай паловы XVII ст. Праваслаўныя публіцысты. М. Смятрыцкі. «Фрынас». Лаўрэнцій і Стэфан Зізаніі. Л. Карповіч. Каталіцкія і уніяцкія палемісты. П. Скарга і І. Пацей.

Сістэма адукацыі: характар, змест і асноўныя тэндэнцыі развіцця. Умовы развіцця адукацыі на беларускіх землях ВКЛ. Характар адукацыі. Сістэма адукацыі ў ВКЛ. Праваслаўныя і каталіцкія навучальныя ўстановы. Пратэстанцкія школы. Віленская акадэмія.

ПЛАН ВІВУЧЭННЯ ДЫСЦЫПЛІНЫ ПА СЕМЕСТРАХ (ДЗЁННАЯ ФОРМА АТРЫМАННЯ АДУКАЦЫІ)

Семестр/ курс	Назва раздзелаў і тэмы (каротка)	Колькасць гадзін			Форма атэстацыі (зал/экз)
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі	Лаба- ратор. заняткі	
3/2					
1	Уводзіны. Тыпалогія культуры. Мастацкая культура і яе кампаненты.	2			
2	Гістарычны кантэкст развіцця беларускай мастацкай культуры ў XIII – першай палове XVI ст.	2	2		
3	Роля і месца мастацкай культуры ў фарміраванні беларускай народнасці.	2	2		
4	Асаблівасці Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі на тэрыторыі Беларусі.	3	2		
5	Горадабудаўніцтва і дойлідства: мясцовыя традыцыі і заходнеўрапейскі ўплыў.	2	2		
6	Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый ў развіцці жывапісу, графікі, музычнага і тэатральнага мастацтва.	2	2		
7	Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIV–XVI стст. Змена жанраў і форм літаратуры.	3	2		
8	Сістэма адукацыі: характар, змест і асноўныя тэндэнцыі развіцця.	2	2		
	Усяго	18	14		Залік

Тэма 2. *Гістарычны кантэкст развіцця беларускай мастацкай культуры ў XIII – першай палове XVI ст.*

2 гадзіны

План:

1. Асноўныя тэндэнцыі развіцця сусветнай гісторыі ў сярэднявеччы. Беларускія землі ў складзе ВКЛ.
2. Палітычныя ўмовы развіцця беларускай культуры ў ВКЛ.
3. Сацыяльна-эканамічныя ўмовы развіцця беларускай культуры ў XIII – першай палове XVI ст.

Пытанні для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія праблемы гісторыі беларускіх зямель ў складзе ВКЛ найбольш актуальныя ў сучаснай айчынай і замежнай гістарыяграфіі? Назавіце аўтароў і творы.
2. Дайце вызначэнне тэрміну “федалізм” і назавіце яго асноўныя рысы ў Заходняй Еўропе.
3. Якія рысы былі ўласцівыя працэсу развіцця заходняеўрапейскай культуры ў сярэднявеччы?
4. Вызначыце рэгіянальныя асаблівасці працэсу развіцця заходняеўрапейскай культуры ў сярэднявеччы (на прыкладзе асобных краін).
5. Хто такія крыжакі? Чаму і з якімі мэтамі яны з’явіліся ў Прыбалтыцы?
6. Чаму беларускія землі не зведалі мангола-татарскае іга?
7. Чаму менавіта Верхняе Панямонне стала цэнтрам збірання беларускіх і літоўскіх зямель у адзіную дзяржаву?
8. Што ўяўляў сабой сацыяльна-эканамічны і грамадскі лад Літвы ў канцы XII – пачатку XIII ст.?
9. Якія погляды існуюць аб месцазнаходжанні летапіснай Літвы?
10. Якія асноўныя функцыі выконвалі Паны-рада і Сойм у ВКЛ?
11. Чаму Статуты ВКЛ разглядаюць як вяршыню сістэматызацыі і кваліфікацыі права ў ВКЛ?
12. Як была арганізавана вайсковая справа ў ВКЛ?
13. Назавіце асноўныя напрамкі знешняй палітыкі ВКЛ.
14. Што Вы ведаеце пра барацьбу ВКЛ з крыжакамі? Якое месца ў ёй займае Грунвальдская бітва?
15. Якімі прычынамі былі выкліканы і якія вынікі мелі войны ВКЛ з Маскоўскай дзяржавай?

16. У чым сутнасць фальваркава-паншчынай сістэмы?
17. Як адбываўся працэс запрагоньвання сялян?
18. Што такое “юрыдыкі”? Чым адрознівалася становішча іх жыхароў?
19. Чаму насельніцтва гарадоў і мястэчак было зацікаўлена ў атрыманні “магдэбургскага права”?
20. Якія фактары і якім чынам ўплывалі на развіццё беларускай культуры ў сярэднявеччы?
21. Ці існавала для ВКЛ альтэрнатыва саюзу з Польшчай у 60-х гг. XVI ст.?
22. Якія вынікі мела Люблінская унія для беларускіх зямель?

Дадатковая літаратура:

1. Вялікае Княства Літоўскае: палітыка, эканоміка, культура : зборнік навуковых артыкулаў : у 2 ч. / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут гісторыі ; укладальнік А. А. Скеп’ян ; рэдкалегія: У. Р. Гусакоў (старшыня) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 2017. – Ч. 1. – 505, [1] с.
2. Вялікае Княства Літоўскае: палітыка, эканоміка, культура : зборнік навуковых артыкулаў : у 2 ч. / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Інстытут гісторыі ; [укладальнік А. А. Скеп’ян ; рэдкалегія: У. Р. Гусакоў (старшыня) [і інш.]. – Мінск : Беларуская навука, 2017. – Ч. 2. – 2017. – 497, [1] с.
3. Дмитрачков, П.Ф. История зарождения и развития государственности на белорусских землях (IX–XVIII в.): учебно-методические материалы и рекомендации / П.Ф. Дмитрачков. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2008. – 76 с.
4. Дзмітрачкоў, П.Ф. Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага / П.Ф. Дзмітрачкоў. – Магілёў, 1996.
5. Дмитрачков, П.Ф. О становлении и организации власти и управления на белорусских землях в древнерусский период / П.Ф. Дмитрачков // Гісторыя: праблемы выкладання. – 2008. – № 6
6. Из истории благородного сословия в Беларуси и соседних государствах / сост. И. В. Чекалов, ред. А. Н. Васильева. – 4-е изд., доп. – Минск : Энциклопедик, 2015. – 312 с. – (Рыцарство, шляхта, дворянство. – Историческая библиотека).
7. Кудий, Г. Н. Русская Атлантида. Великое княжество Литовское, Русское и Жемойтское в истории и русской государственности. Факты, мифы и размышления. – Москва : Издательский дом «Журналист», 2012. – 432 с.
8. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Том 1 : Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 575 с.

9. Оганов, А.А. Теория культуры / А.А. Оганов, И.Г. Хангельдиева. – Санкт-Петербург : Лань, 2014. – 560 с.

10. Рублевская, Л. И. Рыцари и дамы Беларуси: исторические очерки. Кн. 2 / Людмила Ивановна Рублевская. – Минск : Мастацкая літаратура, 2016. – 254 с. : ил.

11. Тарас, А.Е. Войны Московской Руси с Великим княжеством Литовским и Речью Посполитой в XIV–XVII веках / А.Е. Тарас. – Минск, 2006. – 97 с.

12. Экономическая история: зарубежные страны и Беларусь: учебное пособие для студентов / Д. Н. Черкасов [и др.]; под ред. Т. И. Повалихиной. – Минск : Экосперспектива, 2013. – 202 с.

13. Цішчанка, В. Вялікакняжацкая ўлада ў ВКЛ у другой палове XV – першай палове XVI ст. // Беларускі гістарычны часопіс. – 2004. – № 6.

14. Уваров, И. Ю. Вассальная служба феодалов ВКЛ и их борьба за сохранение своего сословного иммунитета в XV-XVI веках / И. Ю. Уваров // Веснік Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта. Серыя А. Гуманітарныя навукі. – 2017. – № 1. – С. 77–81.

15. Уваров, И. Ю. Сословные права и привилегии шляхты Великого княжества Литовского (конец XIV – конец XVI столетия) / И. Ю. Уваров. – Гомель : ГГТУ им. П.О. Сухого, 2017. – 276 с., [6] л. ил.

Тэма 3. *Роля і месца мастацкай культуры ў фарміраванні беларускай народнасці*

2 гадзіны

План:

1. Асноўныя канцэпцыі і перадумовы фарміравання беларускай народнасці.
2. Трансфармацыя ідэнтычнасці і саманазвы беларускага этнасу.
3. Духоўнае жыццё беларускіх зямель у XIII–XVI стст. Вусная народная творчасць і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва на беларускіх землях ВКЛ.

Пытанні для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія праблемы фарміравання беларускай народнасці найбольш актуальны ў сучаснай айчыннай гістарыяграфіі? Назавіце аўтароў і творы.
2. Што такое “этнас”? Прыгадайце асноўныя этапы этнічнай гісторыі.
3. Якія гістарычныя формы этнічных супольнасцей Вы ведаеце?
4. Якія назвы мелі рэгіёны сучаснай Беларусі ў XIV–XVI стст.? Як тлумачыцца іх паходжанне?

5. Якія этнічныя меншасці паўплывалі на фарміраванне беларускай народнасці? У чым праяўляўся гэты ўплыў?

6. Як на працэс станаўлення беларускай народнасці паўплывалі войны і сацыяльна-палітычныя канфлікты?

7. Што Вы ведаеце пра развіццё беларускай мовы і яе ролю ў жыцці ВКЛ у XIII–XVI стст.?

8. Як змянялася этнічная самасвядомасць насельніцтва беларускіх зямель у XIII–XVI стст.?

9. У чым асаблівасці сацыяльнага і канфесійнага складу насельніцтва беларускіх гарадоў і мястэчак у XIII–XVI стст.?

10. Чаму нацыянальная самасвядомасць беларусаў у XIII–XVI стст. знаходзілася на даволі нізкім узроўні?

11. Якія гістарычныя формы этнічных супольнасцей Вы ведаеце?

12. Прывядзіце прыклад спалучэння хрысціянскіх і язычніцкіх вераванняў у народнай свядомасці, у традыцыях і абрадах.

13. Якія жанры вунай народнай творчасці былі найбольш пашыраны на беларускіх землях у XIII–XVI стст.? Прывядзіце прыклады.

14. Якім чынам праявіўся ўплыў настустваў Люблінскай уніі ў працэсе фарміравання беларускай народнасці?

Дадатковая літаратура:

1. Дзмітрачкоў, П.Ф. Происхождение белорусов: исторический аспект / П.Ф. Дзмітрачкоў // Беларуская думка : Штомесячны навук.-гэарэтыч. і грамадска-публіцыстыч. часопіс / Адміністрацыя Прэзідэнта РБ. – 2010. – № 8. – С. 52–57.

2. Дзмітрачкоў, П.Ф. О межэтнических связях и контактах в период становления белорусской народности (13–16 вв.) / П.Ф. Дзмітрачкоў // Романовские чтения – 9 : сборник статей Международной научной конференции, 29 ноября 2012 года / под общ. ред. Н. М. Пурышевой. – Могилев : МГУ имени А. А. Кулешова, 2013. – С. 9–11.

3. Клімуць, Л. Я. Сармацкая культура беларускай шляхты ў XVI–XVIII стагоддзях: [навукова-папулярнае выданне] / Л. Я. Клімуць. – Мінск : Беларусь, 2013. – 128 с.

4. Наваградскі, Т. А. Традыцыі харчавання прывілеяванага саслоўя Беларусі / Т. А. Наваградскі // Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Том 1 : Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 575 с.

5. Нарысы гісторыі культуры Беларусі: у 4 т. Том 1 : Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларус. навука, 2013. – 575 с.

6. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Т. 2 : Культура гарадоў Х – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 2014. – 575 с. : іл.

7. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Т. 3 : Культура сяла XIV – пачатку XX ст. Кн. 1 : Матэрыяльная культура / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 2015. – 567 с. : іл.

8. Пятраўскас, Р. Літоўская знаць у канцы XIV – XV ст. / Р. Пятраўскас. – Смаленск : Інбелкульт, 2014. – 386 с.

9. Рублевская, Л. И. Рыцари и дамы Беларуси: исторические очерки. Кн. 2 / Л. И. Рублевская. – Минск : Мастацкая літаратура, 2016. – 254 с. : іл.

10. Сліж, Н. У. Шлюбныя і пазашлюбныя стасункі шляхты Вялікага Княства Літоўскага ў XVI–XVII стст. / Н. Сліж. – Смаленск : Інбелкульт, 2015. – 672 с.

11. Титовец, А. В. Традиционная культура белорусов во времени и пространстве / А. В. Титовец и др. ; под науч. ред. А. В. Титовца. – Минск : Беларуская навука, 2013. – 579 с.

12. Уласевіч, Р. М. Паўсядзённая культура шляхты Вялікага Княства Літоўскага XVIII ст. : дыс. ... магістра. гіст. навук : 1-21 80 16 / Р. М. Уласевіч. – Мінск, 2017. – 90 л.

13. Чаквін, І. У. Шыдлоўскі, С. А. Генэзіс, структура і функцыі сацыяльнай эліты / І. У. Чаквін, С. А. Шыдлоўскі // Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Т. 1 : Культура сацыяльнай эліты XIV – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск : Беларуская навука, 2013. – 575 с.

14. Экономическая история: зарубежные страны и Беларусь : учебное пособие для студентов / Д. Н. Черкасов [и др.]; под ред. Т. И. Повалихиной. – Минск : Эксперспектива, 2013. – 202 с.

Тэма 4. Асаблівасці Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі на тэрыторыі Беларусі

2 гадзіны

План:

1. Новы гістарычны кантэкст. Рэнесанс і яго ўплыў на айчынную культуру.

2. Рэфармацыя ў Заходняй Еўропе: перадумовы і асноўныя накірункі.

3. Перадумовы і асаблівасці распаўсюджвання Рэфармацыі на беларускіх землях ВКЛ.

4. Асаблівасці контррэфармацыі.

Пытання для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія праблемы развіцця беларускай мастацкай культуры ў час Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі найбольш актуальны ў сучаснай айчыннай гістарыяграфіі? Назавіце аўтараў і творы.

2. Як вызначаюцца час, змест і тыпы культуры эпохі Адраджэння ў Заходняй і Усходняй Еўропе?

3. Якія асаблівасці мела культура эпохі Адраджэння на беларускіх землях ВКЛ?

4. Чым былі выкліканы гэтыя асаблівасці?

5. Што ўяўляе сабой канцэпцыя «Залатога века» у гісторыі культуры Беларусі?

6. Якую ролю адыгрывалі беларускія землі ў палітычным, сацыяльна-эканамічным і культурным жыцці ВКЛ?

7. У якіх сферах мастацкай культуры на беларускіх землях ВКЛ найбольш праяўляліся новыя рысы?

8. Прыгадайце прычыны, накірункі і асноўны змест рэфармацыйнага руху ў Заходняй Еўропе.

9. Што Вы ведаеце пра ідэалагаў асноўных напрамкаў рэфармацыйнага руху ў Заходняй Еўропе і іх погляды?

10. Якое становішча займалі каталіцкая і праваслаўная царквы ў ВКЛ і як яно змянялася з цягам часу?

11. Якія асаблівасці мела Рэфармацыя на тэрыторыі ВКЛ і чым яны былі выкліканы?

12. Як Рэфармацыя паўплывала на развіццё мастацкай культуры на беларускіх землях ВКЛ? Прывядзіце прыклады.

13. Чым былі выкліканы асаблівасці контррэфармацыі ў ВКЛ, і ў чым яны праяўляліся?

14. Каго са знакамітых дзеячаў эпохі Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі ў ВКЛ вы ведаеце? Які ўклад яны ўнеслі ў развіццё мастацкай культуры?

15. Як контррэфармацыя паўплывала на развіццё культуры на беларускіх землях ВКЛ? Прывядзіце прыклады.

Дадатковая літаратура:

1. 500 лет Реформации и нового времени: 1517–2017 [Текст] = International scientific conference «500 years of Reformation and modern time: 1517–2017» : (к 500-летию Реформации Мартина Лютера 1517–2017), 16–17 апреля 2015 г.: (сборник материалов конференции) / Санкт-Петербургский политехнический университет им. Петра Великого, Ин-т междунар. образовательных программ, Каф.

«Междунар. Отношения» при совместном участии: Санкт-Петербургский гос. ун-т, Фридрих-Александр ун-т Эрлангене-Нюрнберга, Санкт-Петербургское о-во Мартина Лютера, Санкт-Петербургский Центр изучения Средневековой культуры. – Санкт-Петербург : Изд-во Политехнического ун-та, 2015. – 20 см. Вып. № 1 (2015). – 2015. – 223 с. : ил. Акінчыц, С. Залаты Век Беларусі : [літ.-маст. выд.] / С. Акінчыц. – 3-е выд. – Мінск : Юніпак, 2015. – 127 с. : іл.

2. Басалыга, О. Из истории белорусско-итальянских связей в музыкальном искусстве эпохи Ренессанса. / О. Басалыга // Мастацкая і музычная адукацыя. – 2013. – № 6. – С. 3–7. Ли А.

3. Безобразный Ренессанс : Секс, жестокость, разврат в век красоты / пер. с англ. Т. О. Новиковой. – 2-е изд. – Москва : Кучково поле, 2017. – 432 с.; 16 л. ил.

4. Бохан, Ю. М. Побыт феадалаў Вялікага Княства Літоўскага ў XV – сярэдзіне XVII стагоддзя / Ю. Бохан, А. Скеп’ян. – Мінск : Беларусь, 2011. – 270, [1] с.

5. Волкава, В. А. Гісторыя нашай краіны: эпоха Адраджэння і Рэфармацыі ў Беларусі / В. А. Волкава // Мир медицины : ежемесячный журнал для медицинских сестер, фельдшеров, акушеров, лаборантов и валеологов / учредитель ОДО «НТМ-2000». – 2016. – № 6. – С. 43–45.

6. Гісторыя філасофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі : у 6 т. Т. 2 : Протарэнесанс і Адраджэнне / С. І. Санько [і інш.] ; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т філасофіі. – Мінск : Беларуская навука, 2010. – 840 с.

7. Гісторыя філасофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі [Текст] : научное издание : у 6 т. Т. 3 : Рэфармацыя. Контррэфармацыя. Барока / В. Б. Евароўскі [и др.] ; Нацыянальная Акадэмія Навук Беларусі, Інститут філасофіі. – Мінск : Беларуская навука, 2013. – 615 с.

8. Демидович, А. В. Взаимоотношение реформационного движения и гуманистических идей эпохи Возрождения в культуре Беларуси (в освещении белорусской историографии (начало XX в. – 1920-х гг.)) / А. В. Демидович // Сохранение национальной идентичности белорусского общества: прошлое, настоящее, перспективы : материалы Республиканской научной конференции (Барановичи, 21 апреля 2016 года) / редколлегия: А. В. Никишова (главный редактор) [и др.]. – Барановичи, 2016. – С. 21–25.

9. Евароўскі, В. Б. Протарэнесанс і адраджэнне ў гісторыі філасофскай і грамадска-палітычнай думкі Беларусі / В. Б. Евароўскі // Наука и инновации : научно-практический журнал / учредитель Национальная академия наук Беларуси. – 2013. – № 4. – С. 60–62.

10. Европейское Возрождение и русская культура XV – середины XVII в. [Текст] : контакты и взаимное восприятие / Российская акад. наук, Науч. совет «История мировой культуры», Комис. по культуре Возрождения ; отв. ред. О. Ф. Кудрявцев. – Москва : РОССПЭН, 2013. – 331, [4] с., [8] л. ил., портр., факс.; 23 см.

11. Еўмянькоў, В. І. Прусаўлаўнае і каталіцкае выдавецтвы перыяду позняга рэнесансу на тэрыторыі Віленскага ваяводства (дзеінасць Пятра Скаргі і Мялета Сматрыцкага) / В. І. Еўмянькоў // У ракурсе сучаснага асэнсавання :

філалогія : міжкафедральны зборнік навуковых прац / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі «Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова». – Магілёў, – 2013. – Вып. 6. – С. 11–16

12. Жук, Дз. С. Тэндэнцыі ў развіцці палітычнай і прававой думкі Вялікага Княства Літоўскага ў XVII ст. [Тэкст] / Дз. С. Жук // Право. by. – 2014. – № 2. – С. 24–29.

13. Жук, Д. С. Уплыў палітыка-прававых ідэй мысліцеляў антычнасці на палітычную і прававую думку Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XVI ст. / Д. С. Жук // Право.by : Научно-практический журнал. – Минск. – 2014. – № 6 (32). – С. 9–15.

14. Старостенко, В.В. «Золотой век» и эпоха Возрождения в Беларуси / Старостенко В. В. // Информационно-образовательные и воспитательные стратегии в современном обществе: национальный и глобальный контекст : материалы международной научной конференции, г. Минск, 12–13 ноября 2009 г. / Государственное научное учреждение «Институт философии Национальной академии наук Беларуси». – Минск, 2010. – С. 707–710.

15. Сухоцкая, Т. Асаблівасці канцэптуалізацыі асобы ў беларускай культуры эпохі Адраджэння / Т. Сухоцкая // Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе [сборник научных статей по материалам второй международной научной конференции] / под редакцией Р. Гауга, 2017. – С. 111–115.

16. Уваров, И. Ю. Развитие идеологии и культуры шляхты ВКЛ в конце XV–XVI вв. / И. Ю. Уваров // Религия и общество – 10 : сборник научных статей [сборник материалов научных трудов X Международной научно-практической конференции «Религия и общество», г. Могилев, 10–23 марта 2016 г.] / под общ. ред. В. В. Старостенко, О. В. Дьяченко. – Могилев : МГУ имени А.А. Кулешова, 2016. – С. 258–260.

17. Шыдлоўскі, С. А. Гісторыя грамадска-палітычнай і філасофскай думкі Беларусі : вучэб.-метад. комплекс для студэнтаў спецыяльнасці 1-21 03 01 «Гісторыя» / С. А. Шыдлоўскі. – Наваполацк : ПДУ, 2012. – 148 с.

Тэма 5. *Горадабудаўніцтва і дойлідства: мясцовыя традыцыі і заходнееўрапейскі ўплыў*

2 гадзіны

План:

1. Развіццё горадабудаўніцтва на беларускіх землях у XIII – першай палове XVI ст.
2. Развіццё культавай і свецкай архітэктуры ў XIII – першай палове XVI ст.

Пытанні для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія пытанні развіцця горадабудаўніцтва і дойлідства на тэрыторыі Беларусі ў кантэксце заходнееўрапейскай архітэктуры даследуюцца ў сучаснай беларускай гісторыяграфіі? Назавіце аўтароў і творы.
2. Якія адрозненні існуюць ў навуковых ацэнках гісторыі горадабудаўніцтва ў заходнееўрапейскай, расійскай і беларускай навуцы?
3. Якія асаблівасці мела прасторавая арганізацыя гарадскіх паселішчаў на тэрыторыі ВКЛ у параўнанні з рускімі і заходнееўрапейскімі гарадамі?
4. Якія класіфікацыі развіцця абарончага дойлідства Вы ведаеце?
5. Што было асновай развіцця грамадзянскай архітэктуры і мастацкіх традыцый?
6. Чым былі прадывкаваны клопаты магнатаў ВКЛ аб стане гарадской фартыфікацыі?
7. Назавіце і дайце характэрныя прыкметы прыватнаўласніцкім гарадам з мураванымі абарончымі сістэмамі.
8. Ахарактарызуйце эвалюцыю стыляў у культавай архітэктуры беларускіх зямель ВКЛ.
9. Дзе зарадзіўся гатычны стыль ў храмабудаўніцтве? Прывядзіце прыклады.
10. Чаму менавіта культавае дойлідства на беларускіх землях ВКЛ ў найбольшай ступені было пранікнута заходнееўрапейскім уплывам?
11. Кім быў уведзены ў навуковы зварот тэрмін “беларуская готыка”?
12. На якой падставе даследчык М. Волкаў параўноўвае “храмы – крэпасці” на беларускіх землях ВКЛ з семіградскімі абарончымі касцёламі?
13. Якім чынам дасягалася архітэктурная выразнасць пратэстанцкага храма?
14. Які архітэктурны стыль ў манументальнае дойлідства Вялікага Княства Літоўскага быў прынесены езуітамі?
15. Якія тры этапы традыцыйна выдзяляюцца ў развіцці барока на тэрыторыі Беларусі? Назавіце мастацкія прынцыпы барока.

Дадатковая літаратура:

1. Варабей, Т. Архітэктурная спадчына Іагана Крыштафа Глаўбіца: крыніцазнаўчы аспект : адзін з вядучых твораў познебарочнай архітэктуры Вялікага княства Літоўскага (віленскага барока) / Т. Варабей // Архівы і справаводства. – 2017. – № 2. – С. 114–120.

2. Волкаў, М. Архітэктура Старога замка ў Гродна XVI–XVIII стст.: выгляд і прызначэнне збудаванняў, размешчаных уздоўж нёманскай сцяны / М. Волкаў // Беларускі гістарычны часопіс. – 2015. – № 11. – С. 5–22.

3. Всеобщая история архитектуры : в 12 т. / редкол.: В.Ф. Маркузона (гл. ред.) [и др.] – Ленинград-Москва : Издательство литературы по строительству, 1966-1977. – Т. 5 : Архитектура Западной Европы XV–XVI веков. Эпоха Возрождения / В.Ф. Маркузона [и др.]. – 1967. – 659 с.

4. Гладкая, Ю. Тайны Несвижского замка: зачем князья катались на санях летом? / Ю. Гладкая // Знамя юности. – 2013. – 19 июля. – С. 38.

5. Дзярновіч, А. Крэўскі замак і старажытнае Крэва: праблемы датавання і культурныя асаблівасці / А. Дзярновіч // Беларускі гістарычны часопіс. – 2017. – № 1. – С. 5–16.

6. Кавалевіч, Н. Мірскі замак: гістарычныя дублі старажытных муроў / Наталля Кавалевіч // Культура. – 2013. – 26 кастрычніка. – С. 6.

7. Кізіюкевіч, Н.А. Папярэднія вынікі даследавання тэрыторыі Новага замку ў Гродне / Н.А. Кізіюкевіч, Г.М. Семянчук // Матэрыялы па археалогіі Беларусі = Materials on the archaeology of Belarus : зборнік навуковых артыкулаў / галоўны рэдактар В. М. Ляўко. – Мінск, 2014. Вып. 25. Вынікі даследавання першабытных і сярэднявечных старажытнасцей Беларусі. – С. 224–227.

8. Линник, Р. Легенды Несвижского замка / Р. Линник // Секретные исследования. – 2016. – № 18. – С. 9.

9. Маскаленка, Г. 5 прычын наведаць Косаўскі замак / Г. Маскаленка // Беларусь. – 2016. – № 1. – С. 32–33.

10. Мароз, В. З якоў мінулых выплывае Крэва...: пра Крэўскі замак / В. Мароз // Роднае слова. – 2017. – № 2. – С. 30–31.

11. Метельский, А.А. Археологические исследования фортификационных сооружений Новогрудского замка в 2011 году / А. А. Метельский // Матэрыялы па археалогіі Беларусі = Materials on the archaeology of Belarus : зборнік навуковых артыкулаў / галоўны рэдактар В. М. Ляўко. – Мінск, 2014. – Вып. 25. Вынікі даследавання першабытных і сярэднявечных старажытнасцей Беларусі. – С. 341–344.

12. Нарысы гісторыі культуры Беларусі : у 4 т. Т. 2 : Культура гарадоў Х – пачатку XX ст. / А. І. Лакотка [і інш.] ; навук. рэд. А. І. Лакотка. – Мінск: Беларуская навука, 2014. – 575 с. : іл.

13. Нассельштраус, Ц.Г. Искусство Западной Европы в Средние века / Ц.Г. Нассельштраус. – Ленинград-Москва : Искусство, 1964. – 392 с.

14. Папко, В. Летapis дзяцінства ўладальнікаў Мірскага замка: дзіцячыя партрэты графаў Пятра і Марыі Вітгенштэйнаў / В. Папко // Роднае слова. – 2018. – № 1. – С. 83–88.

15. Плавінскі, М. Мядзельскі замак: вынікі археалагічных даследаванняў і магчымасці іх візуалізацыі : пра аналіз матэрыялаў археалагічных даследаванняў, які дазваляе зрабіць рэканструкцыю замка / М. Плавінскі, Юрый Власюк // Беларускі гістарычны часопіс. – 2017. – № 10. – С. 15–20.

16. Трусаў, А. А. Кароткая гісторыя архітэктуры Беларусі / А. Трусаў. – Мінск : Харвест, 2015. – 463 с.

17. Чантурия, Ю. В. Белорусское градостроительное искусство: средневековое наследие, ренессанс, барокко, классицизм в системе европейского зодчества / Ю. В. Чантурия. – Минск : Беларуская навука, 2017. – 503 с. : ил., цв. ил., карты, схемы, табл.

Тэма 6. Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый у развіцці жывапісу, графікі, музычнага і тэатральнага мастацтва

2 гадзіны

План:

1. Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый у развіцці мастацкай культуры ВКЛ.

2. Развіцце выяўленчага мастацтва. Станаўленне беларускай школы іканапісу.

3. Тэатральнае і музычнае мастацтва ў XIII – першай палове XVI ст.

Пытанні для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія пытанні ўзмацнення заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый ў развіцці жывапісу, графікі, музычнага і тэатральнага мастацтва на тэрыторыі Беларусі даследуюцца ў сучаснай беларускай гісторыяграфіі? Назавіце аўтароў і творы.

2. Якія фактары абумовілі ўзрастанне заходнеўрапейскага ўплыву на развіцце мастацкай культуры беларукіх зямель ВКЛ?

3. У якіх сферах мастацкай культуры беларускіх зямель гэты ўплыў праяўляўся ў найбольшай ступені?

4. Як праяўляўся ўплыў заходнеўрапейскіх мастацкіх традыцый на мастацтва беларускіх зямель?

5. Якія жанры атрымалі развіцце ў выяўленчым мастацтве ВКЛ? Прывядзіце прыклады.

6. Якое месца займаў партрэтны жывапіс у выяўленчым мастацтве ВКЛ у эпоху Рэнесансу?

7. З чым былі звязаны змены ў беларускім іканапісе? Як яны праяўляліся?

8. Як праяўляліся рэалістычныя тэндэнцыі ў мастацкай культуры беларускіх зямель ВКЛ?

9. Прыгадайце асноўныя тэндэнцыі і жанры ў развіцці тэатральнага мастацтва ВКЛ.

10. Якімі жанрамі было прадстаўлена музычнае мастацтва на беларускіх землях у XIII – першай палове XVI ст.?

11. Які ўплыў аказала народная творчасць на развіцце тэатральнага і музычнага мастацтва?

Дадатковая літаратура:

1. Дадзімава, О. В. Музыкальная культура Беларусі X–XIX вв. / О.В. Дадзімава. – Мінск : Ковчег, 2015. – 246 с.

2. Дадзімава, В.У. Гісторыя музычнай культуры Беларусі да XX стагоддзя / В.У. Дадзімава. – Мінск : Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі, 2012. – 230 с.

3. Дадзімава, В.У. Беларусь у цэнтры музычнай Еўропы (Сярэднявек, Рэнесанс) / В.У. Дадзімава // Навуковыя працы Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі. Серыя 1, Беларуская музычная культура. – 2014. – Выпуск 31. – С. 44–55.

4. Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва Беларусі XII–XVIII стагоддзяў: Альбом / Аўтар тэксту і складальнік Н.Ф. Высоцкая. – Мінск : Беларусь, 1984. – 234 с.

5. Жывапіс барока Беларусі Альбом / аўтар-складальнік Н.Ф. Высоцкая. – Мінск : БелЭН; МФКД, 2003. – 304 с.

6. Ікананіс Беларусі XV–XVIII стагоддзяў: Альбом / аўтар тэксту і складальнік Н.Ф. Высоцкая. – 6-е выд. – Мінск : Беларусь, 2001. – 230 с.

7. Істория иконописи VI–XX века. Истоки, традиции, современность / Л. Евсеева [и др.]; под общ. ред. Т.В. Моисеевой. – Москва : ИП Верхов С.И., 2014. – 289 с.

8. Ильина, Т.В. История искусства западной Европы. От Античности до наших дней / Т.В. Ильина. – Москва : Издательство Юрайт, 2015. – 444 с.

9. Клімуць, Л.Я. Сармацкая культура беларускай шляхты ў XVI–XVIII стагоддзях / Л.Я. Клімуць. – Мінск : Беларусь, 2013. – 127 с.

10. Лойка, А.А. Старабеларуская літаратура / А.А. Лойка. – Мінск : Вышэйшая школа, 2001. – 319 с.

11. Мазаник, О.В. Народно-инструментальная культура как объект исследования в белорусском музыковедении / О.В. Мазаник // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. – № 1. – 2015. – С. 55–63.

12. Митюшникова, Е.В. Хоровое искусство Беларуси Эпохи Возрождения: европейский художественный контекст и местная творческая практика / Е.В. Митюшникова // Молодой ученый. – № 9. – 2016. – С. 1235–1238.

13. Паддубская В. Музыкальна-тэарэтычная думка Беларусі эпохі барока ў святле беларуска-італьянскіх сувязяў. / О. Поддубская // VI Няфёдаўскія чытанні “Беларускае мастацтва: гісторыя і сучаснасць” : рэспубліканская навукова-творчая канферэнцыя, 2 красавіка 2013. – Мінск, 2013. – С. 106–108.

14. Паддубская, В.В. Да праблемы беларуска-італьянскіх сувязяў у Сярэднявеку / В.В. Паддубская // Мастацтва і асоба : матэрыялы Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, 22 – 23 лютага 2012 / Бел. дзярж. пед. ун-т імя М.Танка ; рэдкал.: Т. С. Багданава (адк. рэд.), Т. В. Сярова, У. А. Васілевіч [і інш.]. – Мінск, 2012. – С. 143–144.

15. Поддубская, О. Итальянские влияния в музыкальном искусстве Невежи (XVI–XVIII вв.) / О. Поддубская // Мастацкая спадчына Невежы: шляхам пошукаў і адкрыццяў. – 2013. – С. 150–160.

16. Пуцко, В.Г. Белорусская иконопись XVI–XVIII вв. на путях европеизации и фольклоризации [Электронный ресурс] / Белорусская православная церковь, Минская духовная семинария. – Режим доступа: <https://minds.by/articles/belorussskaya-ikonopis-xvi-xviii-vv-na-putyah-evropeizatsii-i-folklorizatsii#.WwKR3-6FOUk>. – Дата доступа: 28.05.2018.

17. Томашева, И.Г. Икона и алтарная картина: художественный образ и проблема взаимодействия / И.Г. Томашева // Искусство и культура. – 2014. – № 1. – С. 6–11.

18. Томашева, И.Г. Портрет в живописи Беларуси Эпохи Ренессанса и барокко: вопросы стиля и типологии / И.Г. Томашева // Искусство и Культура. – № 1. – 2016. – С. 44–53.

19. Царэвіч, Ю.Д. Месца homo militans у паратэатральных дзействах Вялікага Княства Літоўскага / Ю.Д. Царэвіч // Роднае слова. – 2014. – № 3. – С. 85–88.

Тэма 7. *Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIV–XVI стст. Змена жанраў і форм літаратуры*

2 гадзіны

План:

1. Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIII – першай палове XVI ст.

2. Месца Францыска Скарыны ў гісторыі беларускай і еўрапейскай культуры.

3. Развіццё літаратуры і грамадска-палітычнай думкі ў XIII – першай палове XVI ст.

Пытанні для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія пытанні развіцця кнігадрукавання на беларускіх землях ВКЛ даследуюцца ў сучаснай айчынай гісторыяграфіі? Назавіце аўтароў і творы.

2. Якія центры кнігадрукавання існавалі ў Заходней Еўропе ў XV–XVI стст.? Што Вы пра іх ведаеце?

3. Што Вы ведаеце аб евангеллях з Лаўрышава, Жыровічаў, Гродна, Ваўкавыска (афармленне, каларыт мініяцюр, бытавая трактоўка асяроддзя, стыль заставак і інш.)?

4. Якія літаратурныя жанры былі пашыраны ў ВКЛ ў XIII–XVI стст.? Прыведзіце прыклады твораў.

5. Чаму менавіта ў XVI ст. асобую актуальнасць набылі палемічныя творы?

6. Чым была прадстаўлена музычная рукапісная літаратура? Прыведзіце прыклады.

7. Што Вы ведаеце аб пісьмовай культуры беларускіх татараў?

8. Якія тэндэнцыі існавалі ў развіцці палітычнай і прававой думкі Вялікага Княства Літоўскага ў XIII–XVI стст.?

9. Што было ўласціва пражскім выданням Ф. Скарыны?

10. У чым навучальна-асветніцкае прызначэнне біблейскіх кніг, выдадзеных Ф. Скарынай?

11. Якія застаўкі, ініцыялы, шрыфты, мастацкую канфігурацыю тэкстаў на старонцы выкарыстоўваў Ф. Скарына?

12. У чым праяўлялася утылітарная функцыя “Малай падарожнай кніжкі”?

13. Назавіце здабыткі беларускай графікі XIII–XVI стст.

14. Як сучаснікі аднёвалі дейнасць Ф. Скарыны?

15. Якую ролю ў развіцці кнігадрукавання на беларускіх землях ВКЛ адыгралі І. Федараў і П. Мсціславец?

16. Якімі выданнямі вядома Брэстская друкарня?

Дадатковая літаратура:

1. Беларуская літаратура XVI ст. [Текст] / Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, Філіял «Інстытут мовы і літаратуры ім. Я. Коласа і Я. Купалы»; [укладанне, прадмова, каментарыі, пераклады на беларускую мову і адаптацыя І. В. Саверчанкі]. – Мінск : Беларуская навука, 2015. – 568 с.; 21 см.

2. Богданенков, А. С. Франциск Скорина: жизнь, труды и время / А. С. Богданенков. – Минск : Позитив-центр, 2017. – 187 с. – На рус., белорус., укр., пол. яз.

3. Гаранін, С. Л. Перакладное рэлігійнае пісьменства Вялікага княства Літоўскага ў кантэксце літаратурных традыцый і духоўных пошукаў эпохі Адраджэння / С. Л. Гаранін // Роднае слова : штомесячны навуковы і метадычны часопіс / заснавальнікі: Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, ГА «Саюз пісьменнікаў Беларусі». – 2017. – № 5. – С. 7–12.

4. Дзёрбіна, Г. В. Традыцыі кнігадрукавання Рэфармацыі і пашырэнне магдэбургскага права ў Вялікім Княстве Літоўскім / Г. В. Дзёрбіна // Матэрыялы XI Міжнародных кнігазнаўчых чытаньняў «Кніжная культура Беларусі XI – пачатку XX ст.», Мінск, 16–17 красавіка 2015 г. / складальнікі: Г.У. Кірэва, Т.А. Сапега, А. А. Суша. – Мінск, 2015. – С. 185–189.

5. Жук, Дз. С. Тэндэнцыі ў развіцці палітычнай і прававой думкі Вялікага Княства Літоўскага ў XVII ст. [Тэкст] / Дз. С. Жук // Право. by. – 2014. – № 2. – С. 24–29.

6. Жук, Д. С. Уплыў палітыка-прававых ідэй мысліцеляў антычнасці на палітычную і прававую думку Вялікага Княства Літоўскага ў другой палове XVI ст. / Д. С. Жук // Право.by : Научно-практический журнал. – Минск. – 2014. – № 6 (32). – С. 9–15.

7. Карповіч, Г. А. Кніжна-эпіграматычная паэзія Вялікага княства Літоўскага XVI ст. у кантэксце антычнай традыцыі / Г. А. Карповіч. – Мінск : Кнігазбор, 2012. – 358, [1] с. – (Польшча – Беларусь).

8. Мірончык, Я. І. Віленскія выданні Францыска Скарыны ў кантэксце эпохі Адраджэння: да 490-годдзя кнігадрукавання ў Вялікім Княстве Літоўскім : матэрыялы IV Скарынаўскіх чытаньняў (Мінск, 27 красавіка 2012 г.) / пад рэд. І. Э. Багдановіч. – Мінск : Кнігазбор, 2014. – С. 58–61.

9. Пуцилева, Л. Ф. Итальянский гуманизм и поэзия Беларуси эпохи Ренессанса / Л. Ф. Пуцилева // Беларуская-італьянскае культурнае ўзаемадзеянне і праблема захавання нацыянальнай ідэнтычнасці: гістарычны вопыт і сучасныя праблемы : зборнік навуковых артыкулаў : [матэрыялы Міжнароднай канферэнцыі, 12–13 кастрычніка 2016 г. / пад агульнай рэдакцыяй І. Л. Капылова]. – Мінск, 2016. – С. 242–253.

10. Саверчанка, І. В. Беларуская літаратура эпохі Рэнесансу / І. В. Саверчанка // Польшча : літаратурна-мастацкі і грамадска-палітычны часопіс / заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, Грамадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», Выдавецкі дом «Звязда». – 2013. – № 8. – С. 128–139.

11. Саверченко, И. В. Памятники литературы Беларуси X–XVIII веков / И. В. Саверченко. – Минск : Беларус. Эн-цыкл., 2013. – 462 с.

12. Скарчэўскі, Д. В. Астраномія і Рэнесанс у Вялікім Княстве Літоўскім. Спадчына Францыска Скарыны / Д. В. Скарчэўскі // Матэрыялы XII Міжнародных кнігазнаўчых чытаньняў «Кніжная культура Беларусі: погляд праз стагоддзі», Мінск, 7–8 красавіка 2016 г. / Нацыянальная бібліятэка Беларусі ; [складальнікі: Т. А. Сапега, А. А. Суша]. – Мінск, 2016. – С. 65–69.

13. Старостенко, В. В. Философская мысль эпохи Возрождения в белорусской историографии 1990-х – 2010-х гг. / В. В. Старостенко // Гуманитарные науки : сборник научных трудов / В. Г. Гавриленко. – Минск : Право и экономика, 2013. – Вып. 22. – С. 46–56.

14. Сухорукова, О. А. История политических и правовых учений Древнего мира, Средневековья, Возрождения и Нового времени [Текст] : учебное пособие для студентов высших учебных заведений (бакалавриат) / О. А. Сухорукова. – Москва : Форум : ИНФРА-М, 2015. – 126, [1] с. : табл.; 21 см. – (Высшее образование).

15. Сухоцкая, Т. Асаблівасці канцэптуалізацыі асобы ў беларускай культуры эпохі Адраджэння / Т. Сухоцкая // Государства Центральной и Восточной Европы в исторической перспективе [сборник научных статей по материалам второй международной научной конференции] / Под редакцией Р. Гагуа, 2017. – С. 111–115.

16. Суша, А. А. 500-годдзе беларускага кнігадрукавання як фактар развіцця айчыннай культуры / А. А. Суша // Веснік Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. – 2015. – № 2. – С. 165–173.

17. Суша, А. А. Франциск Скорина – человек мира / А. А. Суша ; науч. ред. Л. В. Языкович. – Минск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 300, [3] с. : ил., цв. ил., портр., факсим., карты.

18. Шматаў, В. Сярэдняковае мастацтва: кнігі і выданні Францыска Скарыны / В. Шматаў // Беларускі гістарычны часопіс. – 2006. – № 4. – С. 27–32.

19. Шыдлоўскі, С. А. Гісторыя грамадска-палітычнай і філасофскай думкі Беларусі : вучэб.-метад. комплекс для студэнтаў спецыяльнасці 1-21 03 01 «Гісторыя» / С. А. Шыдлоўскі. – Наваполацк : ПДУ, 2012. – 148 с.

Тэма 8. *Сістэма адукацыі: характар, змест і асноўныя тэндэнцыі развіцця*

2 гадзіны

План

1. Умовы і характар развіцця адукацыі ў ВКЛ.
2. Сістэма адукацыі ў ВКЛ. Віленская акадэмія.

Пытанні для самакантролю, абмеркавання і гутаркі:

1. Якія пытанні ўзмацнення заходніх уплываў у развіцці сістэмы адукацыі на тэрыторыі Беларусі даследуюцца ў сучаснай беларускай гісторыяграфіі? Назавіце аўтароў і творы.

2. Чаму з другой паловы XVI ст. пачынаецца росквіт канфесійнай сістэмы развіцця адукацыі на беларускіх землях ВКЛ?

3. Якія перагоды ў сваім развіцці мела праваслаўная сістэма адукацыі?

4. Якія змены адбыліся ў праваслаўнай сістэме адукацыі ў другой палове XVI ст.?

5. Якія новыя вучэбныя праграмы і метады навучання выкарыстоўваліся ў праваслаўных навучальных установах у XVI ст.?

6. Якую структуру і змест мела адукацыя ў праваслаўных брацкіх навучальных установах?

7. Калі і дзе была адкрыта першая кафедральная школа ў ВКЛ? Што Вы пра яе ведаеце?

8. Якія метадыкі выкладання выкарыстоўваліся ў езуіцкіх навучальных установах?

9. З якой мэтай была створана Віленская езуіцкая акадэмія? Што Вы пра яе дзейнасць ведаеце?

10. Якія метадыкі выкладання выкарыстоўваліся ў езуіцкіх навучальных установах?

11. Як адбілася на развіцці сістэмы адукацыі дзейнасць езуіцкіх навучальных устаноў?

12. Якімі тэндэнцыямі характэрызуецца развіцце педагагічнай думкі ў XIII – першай палове XVI ст.?

13. У чым значэнне педагагічных ідэй Л. Зізанія, М. Сматрыцкага, С. Полацкага ў станаўленні і развіцці адукацыі на беларускіх землях ВКЛ?

14. Які ўклад унесла кальвіністская сістэма адукацыі ў станаўленне адукацыі і асветы на беларускіх землях ВКЛ?

Дадатковая літаратура:

1. Акінчыц, С. Залаты век Беларусі / С. Акінчыц. – Мінск : Юніпак, 2012. – 127 с.

2. Берэзкіна, Н. Ю. Библиотеки и распространение научных знаний в Беларуси [Текст] : XVI–XX вв. / Н. Ю. Берэзкіна ; Нац. акад. наук Беларусі, Цэнтральная науч. б-ка ім. Якуба Коласа. – 2-е изд., испр. и доп. – Минск : Беларуская навука, 2013. – 520, [3] с. : ил., портр., факс.

3. Блинова, Т. Б. Иезуиты в Беларуси (Их роль в организации образования и просвещения) / Т. Б. Блинова. – Гродно : ГрГУ, 2002. – 425 с.

4. Болбас, Г. В. Метод наказания в педагогике Беларуси эпохи Возрождения / Г. В. Болбас // Адукацыя і выхаванне : штомесячны навукова-тэарэтычны і навукова-метадычны часопіс / заснавальнікі: Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, РУП «Выдавецтва «Адукацыя і выхаванне». – 2010. – № 3. – С. 73–79.

5. Марозава, С. В. Уніяцкая царква ў этнакультурным развіцці Беларусі (1596–1839) / С.В. Марозава. – Гродна : ГрДУ, 2001. – 352 с.

6. Мірановіч, А. Праваслаўнае школьніцтва на тэрыторыі Вялікага Княства Літоўскага да канца XVIII ст. / А. Мірановіч // Сб. науч. ст. – Санкт-Петербург, 2005. – Вып. 3. – С. 56–65.

7. Музыкачэнко, М. Н. Месца і роля брацкіх школ у беларускай культуры і адукацыі XVI–XVIII ст. / М. Н. Музыкачэнко // Праваславныя ценнісці в савременнай беларускай культуры : зборнік дакладаў XXI Міжнародных Кірылло-Мефодыевскіх чтэнняў, посвяшчэнных 1000-летію со дня праставлення Святога равноапостольнага князя Влaдимира, 26–27 мая 2015 года, Інстытут тэалогіі БГУ / саставіталі: М. А. Можейка [і др.]. – Мінск, 2016. – С. 67–69.

8. Петухова, Е. Л. Развіццё асветы і педагагічнай думкі на Беларусі: састаражытных часоў да XVIII ст. / Е. Л. Петухова. – Магілёў : МДУ імя А.А. Куляшова, 2004. – 100 с.

9. Самусік, А. Ф. «Арол над гняздом сваім» : вылучэнне настаўніцтва ў асобны від прафесійнай дзейнасці на беларускіх землях у XII–XVIII стагоддзях / А. Ф. Самусік // Вестнік Полоцкага дасавудственнага універсітэта : навуна-тэаретычэскі журнал. – 2016. – № 7. – С. 2–11.

10. Самусік, А. Ф. Арганізацыя патрыятычнага выхавання ў манаскіх навунальных установах на беларускіх землях у XVI – сярэдзіне XVIII ст. / А. Ф. Самусік // Весці БДПУ : штоквартальны навунава-метадычны часопіс. – 2015. – № 4. – С. 3–7.

11. Самусік, А. Ф. Жаночая адукацыя на тэрыторыі Беларусі ў сярэдзіне XVI – першай палове XVII стагоддзя / А. Ф. Самусік // Наунаыя труды Республіканскага інстытута вышэйшай школы. – 2017. – Вып. 17, ч. 1. – С. 338–346.

12. Самусік, А. Ф. Князі Радзівілы ў прагэстанцкіх навунальных установах Еўропы ў сярэдзіне XVI – першай палове XVII ст. / А. Ф. Самусік // Вышэйшая школа : навунава-метадычны і публіцыстычны часопіс / заснавальнікі: Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. – 2017. – № 3. – С. 53–56.

13. Самусік, А. Ф. Магілёўская брацкая школа ў святле эвалюцыі агульнаеўрапейскай гуманістычнай сістэмы педагагікі XVI–XVII стагоддзяў / А. Ф. Самусік // Гістарычнае і сацыякультурнае развіццё Магілёва : зборнік навунавых прац удзельнікаў V Міжнароднай навунавай канферэнцыі «Гісторыя Магілёва: мінулае і сучаснасць» / [укладальнікі: І. А. Пушкін, В. В. Юдзін]. – Магілёў, 2007. – С. 27–33.

14. Самусік, А. Ф. Прагэстанца-праваслаўны ўзаемастанкі ў сферы адукацыі на тэрыторыі Беларусі ў XVI – першай трэці XVII ст. / А. Ф. Самусік // Весці БДПУ : штоквартальны навунава-метадычны часопіс. – 2016. – № 4. – С. 56–61.

15. Скварчэўскі, Д. В. Развіццё астраноміі і хрысціянскай касмалогіі ў Вялікім Княстве Літоўскім у XIV–XVII стст. / Д. В. Скварчэўскі // Весні. БДУ. Сер 3, Гісторыя. Эканоміка. Права. – 2015. – № 2. – С. 3–6.

16. Скеп’ян, А. А. Роля прагэстанцкіх школ у сістэме адукацыі Беларусі / А. А. Скеп’ян // Адукацыя і выхаванне. – 2000. – № 6. – С. 62–65.

17. Сцебурака, А. М. Навунальная літаратура каталіцкіх адукацыйных устаноў канца XVI – першай паловы XVII ст. / А. М. Сцебурака // Сб. науна. ст. – Мінск, 2007. – Вып. 4. – С. 201–207.

18. Толоконников, С. Влияние Реформации на сферу образования в Великом Княжестве Литовском с середины XVI в. до середины XVII в. / С. Толоконников // «Богословские размышления». Спецвыпуск «РЕФОРМАЦИЯ 500». – 2015. – С. 26-36.

19. Трут, С. К. Падарожжа ў мінуўшчыну: брацкія школы Беларусі / С. К. Трут // Фокус : все для любознательных : научно-популярный журнал / учредители: Министерство образования Республики Беларусь, Национальный институт образования. – 2011. – № 4. – С. 22–28.

20. Уваров, И. Ю. Развитие идеологии и культуры шляхты ВКЛ в конце XV–XVI вв. / И. Ю. Уваров // Религия и общество – 10 : сборник научных статей [сборник материалов научных трудов X Международной научно-практической конференции «Религия и общество», г. Могилев, 10–23 марта 2016 г. / под общ. ред. В. В. Старостенко, О. В. Дьяченко. – Могилев : МГУ имени А.А. Кулешова, 2016. – С. 258–260.

21. Шаршунов, В. А. Формирование системы образования и науки в Беларуси (XII – начало XX века) : [монография] / В. А. Шаршунов. – Минск : Мисанта, 2016. – 704 с. – Библиогр.: с. 680.

22. Шчэрбін, М. М. Ідэі патрыятызму і грамадзянскасці ў палемічнай літаратуры Беларусі XVI–XVII стагоддзяў / М. М. Шчэрбін // Гісторыя і грамадазнаўства : навукова-метадычны часопіс / заснавальнік РУП «Выдавецтва «Адукацыя і выхаванне» Рэспублікі Беларусь. – 2015. – № 8. – С. 62–66

23. Шчэрбін, М. М. Узбагачэнне зместу грамадзянска-патрыятычнага выхавання ў педагагічнай думцы Беларусі XVI ст. пад уплывам рэнесансна-рэфармацыйных ідэй / М. М. Шчэрбін // Веснік Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І. П. Шамякіна : навуковы часопіс / заснавальнік: Установа адукацыі «Мазырскі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна». – 2017. – № 1. – С. 123–128.

24. Шчэрбін, М. М. Ідэі патрыятызму і грамадзянскасці ў палемічнай літаратуры Беларусі XVI–XVII стагоддзяў / М. М. Шчэрбін // Гісторыя і грамадазнаўства. – 2015. – № 8 (50). – С. 62–66.

25. Шчэрбін, М. М. Ідэі патрыятычнага выхавання ў творчасці Андрэя Волана / М. М. Шчэрбін // Гісторыя і грамадазнаўства : навукова-метадычны часопіс / заснавальнік РУП «Выдавецтва «Адукацыя і выхаванне» Рэспублікі Беларусь. – 2013. – № 12. – С. 62–66.

26. Шчэрбін, М. М. Рэлігійны фактар у развіцці грамадзянска-патрыятычнага выхавання на Беларусі: гістарычны аспект / М. М. Шчэрбін // Традиции и новации: культура, общество, личность : материалы II Туровских епархиальных образовательных чтений / редколлегия: Л. В. Исмаилова [и др.]. – Мозырь, 2016. – С. 114–118.

Манаграфіі для рэферывання

1. Богданенков, А. С. Франциск Скорина: жизнь, труды и время / А. С. Богданенков. – Минск : Позитив-центр, 2017. – 187 с. – На рус., белорус., укр., пол. яз.

2. Бохан, Ю. М. Побыт федалаў Вялікага Княства Літоўскага ў XV – сярэдзіне XVII стагоддзя / Ю. Бохан, А. Скеп'ян. – Минск : Беларусь, 2011. – 270, [1] с.

3. Дадзіёмава, В.У. Гісторыя музычнай культуры Беларусі да XX стагоддзя / В.У. Дадзіёмава. – Минск : Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі, 2012. – 230 с.

4. Европейское Возрождение и русская культура XV – середины XVII в.: контакты и взаимное восприятие / Российская акад. наук, Науч. совет «История мировой культуры», Комис. по культуре Возрождения ; отв. ред. О. Ф. Кудрявцев. – Москва : РОССПЭН, 2013. – 331, [4] с., [8] л. ил., портр., факс.; 23 см.

5. Из истории благородного сословия в Беларуси и соседних государствах / сост. И. В. Чекалов, ред. А. Н. Васильева. – 4-е изд., доп. – Минск : Энциклопедикс, Минск : Энциклопедикс, 2015. – 312 с. – (Рыцарство, шляхта, дворянство. – Историческая библиотека).

6. История иконописи VI–XX веков. Истоки, традиции, современность / Л. Евсеева [и др.] ; под общ. ред. Т.В. Моисеевой. – Москва : ИП Верхов С.И., 2014. – 289 с.

7. Карповіч, Г. А. Кніжна-эпіграматычная паэзія Вялікага княства Літоўскага XVI ст. у кантэксце антычнай традыцыі / Г. А. Карповіч. – Минск : Кнігазбор, 2012. – 358, [1] с. – (Польшча – Беларусь).

8. Суша, А. А. Франциск Скорина – человек мира / А. А. Суша ; науч. ред. Л. В. Языкович. – Минск : Беларуская энцыклапедыя імя Пётруся Броўкі, 2016. – 300, [3] с. : ил., цв. ил., портр., факсим., карты.

9. Титовец, А. В. Традиционная культура белорусов во времени и пространстве / А. В. Титовец и др. ; под науч. ред. А. В. Титовца. – Минск : Беларус. навука, 2013. – 579 с.

10. Чантурия, Ю. В. Белорусское градостроительное искусство: средневековое наследие, ренессанс, барокко, классицизм в системе европейского зодчества / Ю. В. Чантурия. – Минск : Беларуская навука, 2017. – 503 с. : ил., цв. ил., карты, схемы, табл.

11. Шаршунов, В. А. Формирование системы образования и науки в Беларуси (XII – начало XX века) : [монография] / В. А. Шаршунов. – Минск : Мисанта, 2016. – 704 с. – Библиогр.: с. 680.

Тэматыка рэфератаў
на курсе «Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце заходнееўрапейскай культуры»

1. Погляды на месцазнаходжаньня летапіснай Літвы і шляхі ўтварэньня ВКЛ ў айчыннай і замежнай гісторыяграфіі.
2. Асноўныя канцэпцыі паходжаньня беларускай народнасьці і назвы “Белая Русь” у гісторыяграфіі.
3. Асаблівасці этнічнага, саслоўнага і канфесійнага складу насельніцтва Беларусі ў XIII–XVI стст.
4. Народная культура ў XIII – пачатку XVII ст.
5. Культурнае жыццё беларускіх татараў у XIII–XVI стст.
6. Культурнае жыццё беларускіх яўрэяў у XIII–XVI стст.
7. Партрэты вядомых дзеячоў культуры Беларусі XIII–XVI стст.
8. Заходнееўрапейскі ўплыў ў беларускім горадабудаўніцтве ў XIII–XVI стст.
9. Беларуская готыка.
10. Пачаткі архітэктуры барока.
11. Манументальны жывапіс: матывы твораў, трактоўка персанажаў, роля арнамантаў.
12. Побыт і культура гарадскога насельніцтва Беларусі.
13. Магдэбургскае права і яго роля ў жыцці гарадоў у Заходняй Еўропе і ВКЛ.
14. Магілёў у XIII–XVI стст.
15. Развіццё заканадаўства і судовай сістэмы ў ВКЛ.
16. Статуты ВКЛ – выдатныя помнікі прававой думкі.
17. Станаўленне беларускай школы іконапісу.
18. Зараджэнне свецкага партрэту. Сармацкі партрэт.
19. Здабыткі беларускай графікі.
20. Раманскі і гатычны стылі ў скульптуры і пластыцы.
21. Рэлігійна-канфесійнае становішча ў ВКЛ і палітыка вялікіх князёў літоўскіх у дачыненні да праваслаўнай царквы.
22. Царкоўная музыка, знаменны распеў і яго беларускія варыянты.
23. Касцельная музыка: арган і хор, характар шматгалосся.
24. Асаблівасці Рэфармацыі на тэрыторыі ВКЛ і станаўленне пра-тэстанцкай царквы.
25. Дзейнасць каталіцкіх манаскіх ордэнаў у ВКЛ у галіне культуры.

26. Уплыў каталіцкай царквы на развіццё культуры на беларускіх землях ВКЛ.
27. Праваслаўныя братствы і іх дзейнасць.
28. Кнігадрукаванне на беларускіх землях ВКЛ.
29. Асоба і жыццёвы шлях Ф. Скарыны.
30. Навучальна-асветніцкае прызначэнне кніг, выдадзеных Ф. Скарынам.
31. Пратэстанцкае кнігадрукаванне.
32. Асноўныя накірункі развіцця літаратуры ў XIII–XVI стст.
33. Беларуска-літоўскае летапісанне.
34. Змена жанраў у гістарычнай літаратуры ў XIV – першай палове XVII ст.
35. Асоба і творчасць М. Гусоўскага.
36. Перакладная і арыгінальная царкоўная літаратура ў XIV – першай палове XVII ст.
37. Творчасць Р. Цамблака.
38. Асоба і жыццёвы шлях С. Буднага.
39. Тэатральнае мастацтва Беларусі ў XIII–XVI стст.
40. Музычнае мастацтва Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст.
41. Развіццё пратэстанцкай сістэмы адукацыі на тэрыторыі Беларусі ў XVI – пачатку XVII ст.
42. Фарміраванне канфесійнай сістэмы адукацыі на беларускіх землях ВКЛ.
43. Стан гісторыка-культурнай спадчыны Беларусі.

***Прыкладны пералік пытанняў да заліку на курсе
«Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове
XVI ст. у кантэксце заходнеёўрапейскай культуры»***

1. Тыпалогія культуры. Мастацкая культура і яе кампаненты.
2. Адметныя рысы гістарычнага развіцця мастацкай культуры Беларусі, яе перыядызацыя.
3. Крыніцы по гісторыі мастацкай культуры Беларусі, іх публікацыі (навуковыя і вучэбныя).
4. Гістарычны кантэкст развіцця беларускай мастацкай культуры ў XIII – першай палове XVI ст.
5. Палітычныя ўмовы развіцця беларускай культуры ў ВКЛ.
6. Сацыяльна-эканамічныя ўмовы развіцця беларускай культуры ў XIII – першай палове XVI ст.
7. Роля і месца мастацкай культуры ў фарміраванні беларускай народнасці.
8. Асноўныя канцэпцыі і перадумовы фарміравання беларускай народнасці.
9. Вусная народная творчасць і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва на беларускіх землях ВКЛ.
10. Народная культура – галоўны асяродак захавання беларускай культуры.
11. Асаблівасці Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі на тэрыторыі Беларусі.
12. Новы гістарычны кантэкст. Рэнесанс і яго ўплыў на айчынную культуру.
13. Рэфармацыя ў Заходняй Еўропе: перадумовы і асноўныя накірункі.
14. Перадумовы і асаблівасці распаўсюджвання Рэфармацыі на беларускіх землях ВКЛ.
15. Асаблівасці контррэфармацыі на беларускіх землях ВКЛ.
16. Горадабудаўніцтва і дойлідства: мясцовыя традыцыі і заходнеёўрапейскі ўплыў.
17. Развіццё горадабудаўніцтва на беларускіх землях ў XIII – першай палове XVI ст.
18. Развіццё культывай і свецкай архітэктуры ў XIII – першай палове XVI ст.

19. Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый у развіцці жывапісу, графікі, музычнага і тэатральнага мастацтва ў XIII – першай палове XVI ст.

20. Развіццё выяўленчага мастацтва. Станаўленне беларускай школы іканавіду ў XIII – першай палове XVI ст.

21. Тэатральнае і музычнае мастацтва ў XIII – першай палове XVI ст.

22. Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIV–XVI стст.

23. Месца Францыска Скарыны ў гісторыі беларускай і еўрапейскай культуры.

24. Развіццё літаратуры і грамадска-палітычнай думкі ў XIII – першай палове XVI ст.

25. Сістэма адукацыі: характар, змест і асноўныя тэндэнцыі развіцця ў XIII – першай палове XVI ст.

26. Умовы і характар развіцця канфесійнай адукацыі ў ВКЛ.

27. Віленская акадэмія.

ЗМЕСТ

ПРАДМОВА.....	3
ЗМЕСТ ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ	6
План вывучэння дысцыпліны па семестрах (дзённая форма атрымання адукацыі).....	9
<i>Тэма 2.</i> Гістарычны кантэкст развіцця беларускай мастацкай культуры ў XIII – першай палове XVI ст.	10
<i>Тэма 3.</i> Роля і месца мастацкай культуры ў фарміраванні беларускай народанасці.....	12
<i>Тэма 4.</i> Асаблівасці Рэнесансу, Рэфармацыі і контррэфармацыі на тэрыторыі Беларусі	14
<i>Тэма 5.</i> Горадабудаўніцтва і дойлідства: мясцовыя традыцыі і заходнееўрапейскі ўплыў	17
<i>Тэма 6.</i> Узмацненне заходніх уплываў і рэалістычных тэндэнцый у развіцці жывапісу, графікі, музычнага і тэатральнага мастацтва.....	20
<i>Тэма 7.</i> Кнігадрукаванне на беларускіх землях у XIV–XVI стст. Змена жанраў і форм літаратуры.....	22
<i>Тэма 8.</i> Сістэма адукацыі; характар, змест і асноўныя тэндэнцыі развіцця	25
Манаграфіі для рэферыравання.....	29
Тэматыка рэфератаў па курсе «Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце заходнееўрапейскай культуры»	30
Прыкладны пералік пытанняў да заліку па курсе «Мастацкая культура Беларусі ў XIII – першай палове XVI ст. у кантэксце заходнееўрапейскай культуры»	32